

عام ذہن دین
نجم حسین بیہ

عامِ دِنِاں دے ناں

نجمِ حسین سید

اُوم پبلشرز لہور

سبھے حق لکھیار دے راکھویں ہن۔

اوم پبلشرز نے پہلی واری ستمبر 1994 وچ بینکوٹ پرنٹنگ پریس نسبت روڈ لہور توں
چھپوا کے فلیٹ نمبر 2، علی آرکیڈ، 14 مون مارکیٹ گلشن راوی لہور توں ورتائی۔

سرور پنکھی ہیکڑو، پھاہیوال پچاس
ایہہ تن لہریں گڈ تھیا، سچے تیری آس

- 9 عام دنوں دے ناں.....
- 10 کتیں چڑھ گئے
- 12 مائی جیواں
- 13 او منی بس وچ نیانا
- 15 سیال دی اک گلبرگ سویر
- 19 حساب دا سوال
- 21 کمپنی باغ دی وار
- 33 محققین علوم شرقیہ
- 34 میں چاہو ناں، علوی مینوں پچھانے
- 37 دو سیانے
- 41 چڑیا گھروچ ایانے سیانے
- 46 آواگون
- 52 گھٹ پائی وا
- 58 ہیر
- 61 گاؤں
- 62 نیسے بال
- 64 اک منختی دے گھروی گل
- 68 اتھرتے اکھر
- 69 پہلی واج پئی
- 71 ملک ہوٹل
- 74 ہاڑدی رات تے چن دے روپ
- 75 جنگ نامہ
- 77 چڑی دا دیس
- 78 بھجیس دا گاؤں
- 79 لوئے لوئے بھرلے کڑیے
- 80 خیال

عام دناں دے ناں نہیں ہوندے
اخباراں وچ خاص دناں دے جیون مرن تے
دیگاں تمبواں دا آہر کریندیاں
تواریخ وچ
خاص دناں دیاں محل مزاراں جوگے پتھر گھڑیندیاں
کلنڈراں توں عام دناں دے نمبر کردے رہندے نیں۔

ورھیاں دیاں سیکھاں دے پچھے
عام دناں دیاں ڈٹھیاں ڈھانیاں
نیلے پیرتے ہتھ مونہ کالے
ایس آس تے جیوندیاں لگیاں آئیاں نیں
جے ساڈی بھن گھڑچوں
اوہ رات کدیں جڑ آوے
ورھیاں دیاں سیکھاں توں پار کھلو کے جیہڑی
ساڈے ناں بلاوے

کتیں چڑھ گيائے

کتیں چڑھ گيائے
ایس بہارے مٹیاے کونجاں آوندیاں سن
مٹھی مٹھی اک ہیری جھدی اے
بے ملوی
ٹھار جیسی اک واء دے اندر گھدی اے۔
لگدا اے
ایسہ شہر پراٹا
سجوسج کوئی لماندھ کریندا
ملکڑے
کے نویں جہان دی حدتے آن کھلوتا اے۔
اوہو گھر نیں، اوہو سڑکاں
پھیروی کوئی گل ہور جیسی ہوئی لبھدی اے۔
اوہو لوک نیں
کوئی اکھاں وچ پر تریل جیسی اے۔
رنت دے وچھوڑے، رنت دے نراسے کولوں
جیہڑی بے پرواہ ہوئی لگدی اے۔

کتیں چڑھ گيائے
مٹیاے ایس بہارے پتر جھڑدے نیں
تاکی تے دو کٹیاں پیاں۔
ہولی ہولی ا جھکدیاں جڑ گیاں۔

تکدیاں مڑ بیٹھاں تریاں
جیویں گھر ہستاں آہر کریندیاں
اچن چیت اُلا ر. جیماں ہو ویندیاں نیں۔
تے مڑ اکھیاں پونجھ کے ترکھیاں ترکھیاں
کمیں لگیاں رہندیاں نیں۔

مائی جیواں

جمہرات دے جمہرات اوہ آوندی اے
مینوں دیکھ کے

ماواں ونگر کھر پندی اے۔
ہتھ چھدی اے چائیں چائیں
سر تے ہتھ پھیر کے

سیساں دیندی جاندی اے
جمہرات دے جمہرات

میں اک رپیہ مائی جیواں جوگا
سانجھ کے رکھنا

ہر واری ہس کے آہندی اے
رہن دیو کے۔

کدے سبیس اک رپیہ بھجا کول نہ ہووے
اوہ بوہا پئی کھر کاوندی اے
میں اندروں باہر نہیں آوندا۔

اومنی بس وچ ایانا

تاکی وچوں اُر اُر باہر کیہ ویہنائیں کاکا۔
خسحاسی والا کھج کے بولیاے۔
سدھا ہو کے کیوں نہیں بہندا۔
سٹ پھیٹ لوائی آں۔
چڑ مڑ جھکے والا ایانا اوہدی گل نہیں گولدا۔
تاکی وچوں اُر اُر ویکھی جانداے۔
اوائے کیہ اے تینوں۔
سدھا ہو کے نیوں بہناتے اٹھ کھلو ایتھوں
چڑ مڑ جھکے والا ایانا سدھا ہو کے بہ گیاے
آپنی تھاں کیا گیاے
جیویں کوئی گالھڑ مر گیا ہووے۔
اوہدیاں نویاں نویاں اکھاں پرانیاں ہو گیاں نیں
اک پاسے تکی جانڈیاں نیں
ویہندیاں کجھ نہیں۔
بس اگلے شاپ تے اپڑی اے۔
کجھ لتھے نیں کجھ چڑھ گئے نیں
چڑ مڑ جھکے والا ایانا ہولی ہولی ہنگلاون لگ پیاے۔
سجے سجے اوہدا ہر خسحاسی والے دے موڈھے اُتے جا ڈ گیاے۔
اٹھ کے بہ ہن اپنے بھار سر کاکا
شاوا چلدی وچ نہیں سویندا

ترے واری خسحاسی والے کاکے دا ہر سدھا کیتاے

اوہدا ککھی وچ جباڑا کیا گئے۔
 پر مویں گالڑتے وس نہیں سو چلدا۔
 خنحاسی والے نوں میں آکھناں
 ساڈے جوگا باہر وار ہن و۔ مکھن والا کجھ نہیں بھائی جی
 رزم رزم کر ساڈیاں وڈیاں جیرٹے پتھر جوڑے
 اوہو چنڈیاں ساڈیاں اکھیاں پتھر ہو چکیاں نیں بھائی جی۔
 جیرٹیاں نیس اسان نہ تکیاں
 اہہ تاں ویہندا

کھرویاں رکھاں دے کولے پتر
 جھکھراں اندر لور اڈاری الاں دی
 دن دے تانے وچ اٹیندا کالا پیٹا۔
 جیرٹیاں گلاں اسان نہ چچھیاں
 اہہ تاں چچھدا۔

سڑکاں اُتے جانڈے لوکیں اکدو جے نال ہدے کیوں نہیں۔
 وڈیاں وڈیاں کوٹھیاں اندر بندے ٹاویں ٹاویں کیوں نہیں۔
 بہتیاں بتیاں والی سڑک تے ڈر کیوں بہتا لگدائے
 ایہدا بھائی جی حالے سون دا ویلا نہیں سی ہویا۔
 ہن جیرٹے کویلے سوں گئے اوہناں نوں جاگ کویلے ای آونی اے۔

بس اگلے شاپ تے اپڑی اے
 خنحاسی والا جانڈی وار دی مکھی وچ مینوں آکھ گئے۔
 ویہل ہونڈی تاں تیرے نال وی نبر لیندے پترا۔

سیال دی اک گلبرگ سویر

”بھینا ا بے نہیں چھڑوے
حق ہمسائے ماں پو جائے
کھسی ہو گئیائے ہُن تے ویٹرا کافر کوڑھا۔
پھٹ ترسیویں دیا بشرما
چنگیاں پوریاں پائیاں نی
بھینا ڈھڈ تکبیر تے ڈھڈ بسم اللہ
مردی جا ہُن ست سہرٹیا باراں سنگھیا
کیہڑا تائی اڈ یکنائیں۔
بھینا سنگ مردے رتھھے موتر سونے دا
ڈھوئی دیک چٹائی
بلی بد چھڑائی
گورا پلٹن چتر حدی اے چھیٹن بینڈ و جا کے
رن دا ولیمہ کھا دا مچھاں چوپڑیاں
ا بے نہیں چھڑوے دے لے حوراں دے“
موڑ مڑیاں روز میں اوہنوں فٹ پاتھ تے
گچھا مچھا ویکھناں
دوروں کالی جل تے ہواڑ بھسارا ای دسدائے
کولوں اک ادھ واری اوہدا لار ملبڑیا مونہہ دیائے
اک ادھ واری گڈر لہڑیاں اکھاں
جل دے اندر گچھا مچھا
پانی واج نال اک سار اوہ بولی جانداے
میں ٹریفک ویکھ چاکھ کے سڑک پار کر جاناں

کیاں دناں پچھوں اج دھپ نکلی اے
پر دھپ دے کو لے دستا نے چوں
ہتھ پالے دا چھداے۔
اک قلم ڈریکٹر دا میں انٹرویو اج سُن کے نکلیاں
تہاںوں مڑ کے جیون ملے تے کیہ بنسو۔“
”شاعر۔“

اکبر شاہی جھروکیاں والیاں
مراکشی سلطان محل دیاں ڈاٹاں والیاں
امریکی ریچ گھراں دیاں وکھیاں والیاں
کوٹھیاں آگوں
سڑک پئی لنگھدی اے۔
سوچناں مڑ کے جیون ملے تاں میں کیہ بنساں
قلم ڈریکٹر
نہیں۔ بک بک بڑی اے۔
پینٹنگ ٹھیک اے
پکاسو۔ عمروی لمی
کھلوتے کم کرن نال لک وچ پیڑوی نہیں میں ہوندی
ہے پر قید۔ رنگ لیک دی عمر قید
اوہ کون سی جینے آکھیاے
مڑ کے جیون ملے
تاں اکواری مڑ کے اوہو کراں جو کیتاے۔
دیکھو۔ مڑ کے اوہو کراں جو کیتاے۔
باندر چڑیا گھر دا۔
الحمراء دیاں چھتاں والیاں
وائٹ ہاؤس دے متھے والیاں
کوٹھیاں آگوں لنگھدی

سڑک
ہن لاناں وچ دکاناں والیاں کوٹھیاں اگے آگنی اے۔
میں سوچناں

مڑکے جیون ملے تاں اکو اک نہ ملے
چنے بندے رکھ دریا پہاڑ جناور تارے
ہن ہوئے یاں اگوں ہوسن
ہر اک دی میں ہوند ہنداواں
آپ رہندیاں ہر ہو جاواں
پچھلی قید نوں دھووے سمندر اگلی کھل دا۔

دھپ دے کوئے دستاںے چوں
ہتھ پالے دا باہر آگیاے
میں او سے موڑتے
سڑکوں پار جان لئی آن کھلوتاں
جیتھے روز اوہ گچھا پچھا
پائی واج نال بولی جانداے
اوہ فٹ پاتھ توں رڑھ کے
سڑک دے ادھ وچالے بیٹھائے
گچھا کھلایا پیاے
ننگا دھڑپا دسدائے
موڑ توں کاراں انج ترکھیاں نکھلیاں نہیں
جیویں پکیاں پہاڑی سڑکاں اتوں
وٹے بڑک کے ہیٹھ گراواں ول وگاٹے جانداے نہیں
ایسہ خبرے ہن تائیں کیویں پچھیاے۔
ایہنوں موڑ کے کون لیاوے
میں ایہدھراوہدھرویکھناں۔

تمہی کڑتے والا چھوہر کوئی کچھاں وچ ہتھ دتی آئیے۔
مینوں جکو تکی وچ کھڑیاں دیکھ اوہدے ول ہوئیے۔
”کے گل ہوئی نیں؟“

”نہیں جوں چھڑوے۔“

”ایہناں نی ماؤ نوں۔ آتوں۔“
اوہ سڑکوں اٹھ مڑفٹ پاتھ تے گچھا پچھا ہو جانداے۔
تمہی کڑتے والا

میں

اکدو بے نوں جھٹ دا جھٹ پچھان کے
بھل بھل جانے آں۔

— — —

حساب دا سوال

ڈھڈ کھوہ

ڈر جاگ

ڈر نیندر۔

ڈر دا توڑ کرن اسیں نکلے۔

ڈر دا توڑ ہا میں،

میں دا جوڑ ہا مل

جدا تاں مجھ مشہوری،

مل دا جوڑ ہا توں توں وچھوڑا

کھور، سوڑ، پرچھاواں، کھولا

تمبا تبسا اوہلا

سانوں ڈر توں ڈر تا میں اپڑیاں

کنیں صدیاں بیت گئیاں نہیں۔

ڈر نیندر

ڈھڈ کھوہ

ڈر جاگ

میں دا توڑ ہے توں:

بوڑ جدا تاں

بوڑ مشہوری۔ تمبا تبسا۔

میں دی لوڑ ہے توں

توں دی لوڑ ہے اوہلا چاون

میں توں دا مرجاون

سائجھ کلاوے
کوئی نویں جوئن وٲت جاوئن۔
ڈر توں ڈر دے گئیر چوں نکلن لئی
بجھو کنیاں صدیاں ہو ر اڈ یکنیاں نیں؟

ا۔ کھوہ = حکھ لگے تے ڈ حد وچ کھوہ پندی اے

کمپنی باغ دی وار

جمعے دے جمعے

میں لکھن باغ وچ جاناں

اج جنگو کہندائے میں وی چلناں

میں اپنی پڑھائی کرنا، تیس اپنی لکھائی کرنا

ویہلے ہو کے کھیڈاں گے۔

اوہ اپنی تیاری کر کے بستہ بھر لیندائے

آپنے پرانے رکھ بیٹھ میں کاغذ پنسل کڈھناں

جنگو کہندائے،

ذرا لتاں باہواں کھول لواں پھیر پڑھناں

میں لکھن رنگ وچ وڑناں ڈریا ڈریا

کتے جنگو دور نہ ٹر جائے۔

ہر پنجیس ستیس مٹیس خفا خون ہو یا آوندائے

آپنی دوڑ دا، گیند دا، شت دے چھتے دا

کتی کتے دا

کوئی بے نتیج وقوعہ مینوں اکو ساہے مٹا جانداے۔

جد میں آہناں: پڑھنا کدوں جے

اوہ ”ساہ تے لو۔ تہانوں پڑھن دی پئی اے۔“ آہندا مڑ کے نس جانداے۔

میں کاغذ اتے پنسل دھر کے سوچناں

کتے فیل نہ ہو جائے

سکولے ایہدے خبرے ہائی کون نہیں۔

نمبر تھوڑے آوندے رہتے کیہ کرسی

کھیڈاں نال وی بندہ کھٹ کھٹے لیندائے

پر اوہ تے چانس دی گل اے
 ایسہ کیہڑا عمران خاں اے۔
 میں کانڈ پنسل اگے دھر کے سوچناں
 لکھن دے کم جوگا نہیں ہن میں۔
 ساہنے پھنی لگی ہوئی اے
 ”پھول کیاریوں میں ہی اچھے لگتے ہیں“
 سرو قطاراں مغل پھوہاریاں کولوں دی اک سج ویاہیا جوڑا چوتھی واری لنگھیائے
 لمکے کالے سوٹ دے اُتے رتی ٹائی
 کسے کالے بُرنے تھلے رتا جوڑا
 سج کھبے دو بھرا سربا ہلے میں۔ (اوہناں نوں وی ڈھلے سوٹ ملے میں کالے)
 اک پاڑ والا بڈھڑا
 اک گرم دال والا منڈا
 کچھ وِتھ دے کے مگر مگر میں
 دوروں ڈھلا آوندا دسدائے۔
 میرے نال سکولے سی۔ پھیر چھڈ گیا۔
 تدوں دا پھر کے سودا و پچدائے۔ کدیں گولیاں کدیں بنیناں۔
 مڈھ توں مینوں پُرفیسر آہندائے۔
 جے آکے بہ گیا لکھن پڑھن سبھ رہ جائے۔
 اوہنوں رٹیری اکھیں نظر چ رکھ کے
 بے ملوما کھسکدا اوہدھر کنڈ کر لیناں۔
 لاوڈ سپیکر اُتے جمعہ شروع ہو گئے:
 ”قربانی کا فلسفہ کیا ہے

ہر شے آخری تجزیے میں فائل آنے لیسز میں اللہ کی ہے، اس کی امانت ہے
 وہ جب چاہے لوٹانی ہوگی، جب تک اسکی امانت اپنے پاس ہے
 ہمیں اس سے محبت ہوگی۔ جس قدر اس سے حکم ہے
 ہم متمتع بھی ہونگے اس سے۔ لیکن جب بھی جس لمحے بھی اس کا

اشارہ ہو، تو پھر تامل نہ ہو، سر تسلیم خم ہو۔ یہی وہ نصب العین ہے
یہی وہ نصب العین ہے آئیڈیل ہے۔ جس کو دلوں میں تازہ کرنے کیلئے
زندہ رکھنے کے لئے، عید قرباں کا دن ہر سال آتا ہے۔“

اک رٹائرڈ افسر

سوئی نئے دونوں باہواں چک کے

رہمچھریاں وچ تازی واء بھرن دا آہر کریندا تھک گئے۔
”اوہو لو پرفیسر۔“

کیا قسمت وچ میل سی۔

اوہو آمد ہوندی لگدی اے۔ رکھ دے تھلے۔

سانوں تے آمد ہوندی اے پھیرا ٹورا کر کے۔

اسیں بدھ مہاتے نہیں نہ۔

رکنیاں کتاباں ہوئیاں نی پرفیسر۔

کوئی پیسے جوڑدائے کوئی کتاباں جوڑی آوندائے۔

سبھ مقبریاں دے چکر وچ او پترا۔

لے کریں آسرا۔ ساہمنا جوڑا ہتھوں رتک نہ جاوے۔

توں تے وٹا وٹا گکھ نہ ہویا

آن کے سُنناں شاعری تیری۔

مولسری دے تھلے جٹا جنانی

کرن والی کوئی گل نہ ہوون پاروں

چروکے اکے پئے نہیں۔

ٹاہلی مگر کھلو تازدے چوکیدار جیسے بندے ول وی

ادھ دھیان وچ کڑے ہوئے نہیں۔

جوگ و جاوندے، نظریں گاہک دھیان دے

سپاہدے نوں اوڑک سینت مار بلاو نہیں۔

اوہ سپ وکھا کے آہندائے

باؤ جی من دی موج ای ایس ویلے

کوئی شے دے جاساں تمانوں دونہاں نوں
جنا رپیہ اگے سٹ کے آہندائے
بس بنی تینوں آکھیا جوں اے۔ جا شاوا
ہن نماز پئی ہوندى اے۔

”اسلام تو دین فطرت ہے“ اس میں مکمل حق ہے ذاتی ملکیت کا
جتنی کسی میں استعداد ہے پیداوار کرے دولت پیدا کرے۔ کوئی حد مقرر نہیں ہے
اس قسم کی حد خلاف فطرت ہوگی لہذا فاسد ہوگی۔ اس میں
کوئی کلام نہیں ہے۔ کسی قسم کے شک و شبہ کی کوئی
بھی گنجائش نہیں ہے قطعاً۔ کھلی تجارت ہے۔ انٹیمیڈ انٹراپرائز
ہے کوئی پابندی نہیں ہے۔ کوئی رکاوٹ کسی قسم کی ہرگز ہرگز
نہیں ہے۔“

چوکیدار جیسا بندہ نیڑے ہو کھنگور دائے
جنا دس دے نوٹ دی پڑی بنا کے
اوہوں وگاوندائے۔

”کیپٹلزم کی سبھی خوبیاں اس میں ہیں۔ ہاں کیپٹلزم کی
کوئی برائی کوئی خرابی اس میں نہیں ہے۔ نہ ہو سکتی ہے۔ وہ کیسے۔
بھائی اسلام کا اخلاقی فلسفہ ایک دوا ہے کافی و شافی فساد خون نہیں
ہونے دیتا، عدل ہے احسان ہے ان سے نظام کی صحت ہے حرکت زر
ہے جیسے حرکت خون ہے جسم میں۔ حرکت گردش ہے کہیں ارتکاز نہیں
ہے۔ ان سے توازن، بیلنسڈ لائف جسے

کہتے ہیں وہ ہے یہی معیشت ہے اسلام کی اور یہی ہے راز مشیت۔“
”نکل گئے بنی جوڑا۔ بڑا گھیرائے۔

ایسہ کتاباں کہیاں نی پرفیسر۔ موڑے پے گیا نہیں؟

اوہو اج شہزادا نال آئے بنی

اوہدے لئی تے رکھ لے دو پھورے۔

ایسہ فلاسٹ فوڈنی۔ پلاسٹک دے تھیلے اندر

بھاریں آپ وی کھالے۔
 فیکٹری دے بنے ہوئے نی باہرنا۔
 دیھاڑی خالی جاندی لگدی اے۔
 میں پنچ رپے کڈھ کے آکھناں نہیں یار میں ایس ویلے کجھ کھاندا نہیں نہ۔
 بھان ہے ای۔

ڈھلا پنچ رپے نپ کے ٹردائے۔ ”نہیں کھاندا تے نہ کھا۔ پھیر بھان کیہ کرنائی“
 سپاہدا میرے سرتے کھلوتا
 کھوچل بین تے جوگ بے سُر او جاونداے
 باؤ جی یاد کر تیس سائیں دے من دی موج ای
 میں آپنے سکھنے کاغذ اتوں
 نہیچھ ہٹن نہیں دیندا۔

”حضرات پیشتر اسکے کہ آپ نماز کے لئے کھڑے ہوں۔ باغ
 کی انتظامیہ کی جانب سے درخواست ہے میری جانب سے
 بھی یہی درخواست ہے۔ جمعہ کے دن کی کاریں باغ میں لانے
 لیجانے کی خصوصی اجازت ہے تاکہ نماز میں تنگی نہ ہو۔ لیکن جہاں تک ممکن ہو سکے
 آپ حضرات سے میری گزارش ہے کہ کاریں
 مسجد ہی کے گرد و نواح میں رکھیں۔ یہیں سے باہر لیجائیں۔
 باغ کے اندر کم سے کم جگہوں پر سب سے چھوٹا جو راستہ ہو سکے
 اس سے آئیں باہر جائیں۔ یہ احسن ہے آخر باغ کا حسن
 بھی اسکی تروتازگی بھی ہمارے لئے ہی ہیں۔ انتظامیہ کا کہنا ہے کہ کاریں پورا دن
 یہاں رہتی ہیں

اور کوئی گوشہ بھی ان کی زد سے باہر نہیں ہے
 ممکن ہے خصوصی اجازت سے کچھ غیر نمازی
 ناجائز فائدہ اٹھا رہے ہوں۔

ہم ان کے ذمہ دار تو ہو نہیں سکتے
 بہر حال ہمیں محتاط توں رہنا ہوگا۔“

”پھورا منگھدا نہیں کوئی

پتہ ہوندا مسواکاں لے کے آوندا
دفع کر کوئی شعر منسا پرفیسر۔ اج کیہ لکھیائی۔
توں تے دیگاں منماں چاڑھیاں ہوئیاں بھایا
اگلیاں نساں موہدیاں کرن لئی
اسیں تے را کو مصرع آکھ کے چھٹی۔“
”سنا کوئی مصرع۔“

”کیہ سناونائے ساہمنے منگیا ویکھ لے۔“
ڈھلا منگمری ہال دی باری ول اشارہ کردائے
”آہو مارشل لاء، کچھا منگے منگیا ہو یا اے
جدوں کجیا کوئی نہ منے تے کھول وکھاونا پیندائے
را کو مصرع ای بڑائے کہ نہیں۔
ایسہ رومن شاہی بلڈنگ۔

انگریزاں نے دربار بنایا پہلوں
لوکیں اُنڈے ہو گئے، ناچ گھر بنا دتا۔
سورے ڈریور آونا ”ہمارا میم سب کا پرائیویٹ کپڑا رہ گئے رات کا۔
بیرے آکھنا، ”ڈھیری نمبر 4 میں ویکھو۔“

ہن لوکاں دے وی ہتھ پیر کوئی ناچ لئی نسل ہوون لگے
تے باریوں مصرع ملک پیا۔

تیرے ورگے منماں تھلے پھوکاں مار دے رہ گئے۔

ہن شیاے ایہنوں لائبریری بنا دینا نہیں
تینوں رکھاں بیٹھوں آمد لین دی لوڑ نہیں رہئی۔
جدوں ننگا گلے گا کھ جان تاں، سوٹ پوانا پیندائے۔
مصرع سمجھائیں پرفیسر۔“

جنگو نسل ہو یا آونداے۔

بستہ اگے دھر کے آہنداے:

کیہ صلاح اے
ہن کچھ کھانہ لیے۔

بستے وچوں بند، امرود، پٹھمارے، ریوڑیاں، مونگ پھلی
سبھ تک سک کڈھ ورتاؤندا اے۔

میں اوہدیاں کتاباں ول اشارہ کرناں
کہندائے: ”کرنے آں، کچھ کھا پی لیے۔“

”مکھیاں بندہ کیہ پڑھ سکدائے۔“

چلو نال نال تیس کھاندے جاؤ جنگو

میں نال نال تہانوں پڑھ کے سنائی جاناں...
”شینڈرڈ ٹائم۔“

وی نوویٹ دی سن کراسز دا مریدین

آف ڈفرنٹ ہلیسز ایٹ ڈفرنٹ ٹائمز بٹ ان پاکستان اور واچر کیپ دا سیم ٹائم
تھرو آوٹ دا کنٹری۔

وین ریڈیو پاکستان براڈ کاسٹس دا نیوز بیٹن اٹ ازون پی ایم اور ایٹ پی ایم
آل اوور پاکستان۔

کچھ چر جنگو ہوں ہاں کردائے

ہولی ہولی کھانا چھڈ کے لماں پے جانداے۔

”دینیات پڑھو: راست بازی:“

سچی بات کہنے اور اچھا کام کرنے سے آدمی اچھا کہلاتا ہے۔ ہمیشہ سچ بولنا اور

سچی اور صحیح بات پر عمل کرنا راست بازی ہے۔ حقوق والدین:

جو بچے ماں باپ کا کہنا مانتے ہیں وہ ہر طرح ترقی کرتے ہیں۔ خدا ان کی مدد کرتا ہے

اور ان سے خوش ہوتا ہے۔ ماں باپ کو ناراض کرنے سے ناراض ہوتا ہے۔

ماں باپ کی خدمت کرنا سعادت مندی ہے۔ اس سے دنیا و آخرت

میں سرخروئی ملتی ہے۔ چلو اردو پڑھ لو: قائد اعظم طلبہ کو ملک و ملت

کی اعلیٰ اقدار کا امین سمجھتے تھے۔“

”شاہ جی۔ نکی جیسی میت اے اتھے سپیکر دی کیہ لوڑاے؟“

اسمہ سمجھ لوں گے بڑا وقت اے
ابجے تیس امتحان دا سوچو۔

تھوڑا وقت اے۔ بہت ساریاں چیزاں نیں ابجے پڑھن والیاں
اسلامی دنیا چ تیل دے وڈے وڈے ذخیرے کتھے نیں۔
ایٹار دی تعریف کرو ہاں۔

اموی خلفاء دے ناں تے دسو
چلو فونو ستھے سز دی ڈیفی نیشن ای دسو۔
”تہانوں نیندر تے نیں آگنی جنگو؟“
”نہیں۔“

”اچھا دسو بھلا میں ہن تیکر کیہ آکھیاے“
”سر اپنا۔“

”تیس کھیڈ آؤ جا کے پھیر پڑھاں گے۔“
”نہیں۔“

”گھر چلیے۔“
”جاؤ۔“

”تھاڈا کیہ پروگرام اے؟“ جنگو چپ اے
”نہ تیس کھیڈٹائے نہ تیس پڑھنائے نہ گھر جائے نہ اتھے ای رہنائے۔“
پھیر کرنا کیہ ہے۔“

میری ایہدی کمونی کیشن ٹٹ گئی
تے اوہ نہ ہووے اصلوں ای ہتھوں جائے
تلنگا بن جائے

”چلو میں تہانوں لاؤڈ سپیکر بارے دساں۔“
”آپنے آپ نوں دس لو۔“

جنگو اکدم اٹھ کے رُپنڈائے۔
تھوڑی رجنی وِتھ دے کے
میں مگرے رُپیناں

”پھول باغ کا زیور ہیں اور آپ کی
صحت کے ضامن۔“

”صفائی نصف ایمان ہے“

دور گراؤنڈ وچ

دو پتلوناں والے بندے

اک گچھا گچھا چیز نوں ٹھڈے پنے مرندے نیں۔

”کٹائے“ میں آکھناں۔

جنگو سدا آہندائے۔ ”بچہ اے۔“

اسیں سدے اودھر جانے آں۔

”پھول توڑنے والا حوالہ پولیس کیا جائے گا“

”مجھے استعمال کریں۔ رومی کی ٹوکری

برائے مہربانی۔“

”کیہ گل ہوئی اے بھائی جی؟“ میں آکھناں۔

”حرامزادہ اے جی کسے ذلیل دا نطفہ۔“

”گل کیہ ہوئی اے؟“ میں جھکدا جھکدا وچ آجاناں۔

”تیس وچوں ہٹ جاؤ۔“

اکدو بندے ہور وی کٹھے ہو گئے نیں۔

”کیہ دسیے جی۔ گھر دیاں عورتاں نال آئے آں۔

جدھر جانے آں مگروں ای نہیں لندا۔

عورتاں لاگے فحش کلامی کردائے۔ فحش اشارے کردائے۔

اجدی گل نہیں کئیں واریں اسیں ایہنوں پھڑیائے بچہ کر کے چھڑیائے۔“

”بچہ تے ایذا کوئی نہیں۔“

”مار دین گے مینوں بچالو۔“ اوہ میریاں لتاں دوالے

مٹی وچ ہلیٹے مار دائے۔

”ایہو جہیاں دا ماں پو کوئی نہیں ہوندا۔“

”جم کے سٹ گئی ہوئی اے کوئی۔“

”چوہڑا ہونائے۔ کیوں اوئے؟“

”ویکھو جی ایسہ اکثر بچہ اے۔“ میں آکھناں۔

”انج سمجھاؤ۔ مارن نال تیس ایہنوں کر مل بنا دیو گے۔“

”تے ایسہ اگے کیہ اے۔“

”تے پھیر ایہنوں جانوں مار دیو۔“ میں آہناں۔

اک مفلر والا اد حکمر مینوں نوکدائے:

”ایہناں لوکاں دیاں واگاں تہاڈے جیہاں ای کھولیاں نیں

معاشرہ خراب ای ایسے واسطے ہویائے۔“

مفلر والے اد حکمر نونوں میں کہناں:

”بزرگو تیس تے سمجھو۔

بچہ اے۔

تہاڈے وی بچے ہونے نیں۔

بچے نون سمجھاؤن دا کوئی طریقہ ہوندائے۔“

مفلر والا اد حکمر مینوں آہندائے:

”بزرگو تیس وی سمجھو۔ دھولے تہانوں وی آئے ہوئے نیں۔

جے تہاڈے گھر دی عورت ہوندی، پھیر ایسہ گند بولدا

پھیر میں ویکھدا بچے نون سمجھاؤن دا کیہ طریقہ ہوندائے۔“

”مارن دا کوئی حق نہیں کے نون۔“

”اوہ جی سارے بغیرت نہیں نہ ہوندے۔“

اک نیلی جرسی والا دوروں ندا آئیے۔

چڑھے ساہ مینوں آہندائے:

”آپ کو پتہ نہیں ہے۔ آپ نہ اس میں آئیں۔

اسکو میں جانتا ہوں۔ مینٹل ہے یہ مینٹل۔ آئی ایم اے میڈیکل سٹوڈنٹ

آئی کین ٹیل یو۔ اسکا علاج یہی ہے۔ اسکے ساتھ آپ سمپتھائز نہ کریں۔

اور زیادہ گڑبڑ ہو جائیگی اسکو۔“

اک کالا، سکا چٹی سویٹر والا

کلب دا گیند پھڑاوا لگدائے۔
 ہُن تائیں میرے مگر کھلوتا آگے ہونوں جھکدا رہیائے
 ہُن آگے آن کے رُمٹی وچ پلسڈے نوں اوہنوں بانہوں پھڑ کھلیا ردائے
 چند مار کے نال کُراوندائے:
 ”ہُن گھر چل۔ چنگی ہو گئی آ۔“
 ”پھڑ پُرفیسر۔“

باغ دے بوہے لاگے ڈھلا پنچ رپیے آن پھڑاوندائے
 ”میری دیساڑی بن گئی اے۔
 دل تے نہیں سی موڑن تے۔ پر نگر گیا میں ہُن رکھ لے
 ساڈی کیہڑی حلال دی اے۔
 پنجاں پچھے ساری رات تیری آمد بند رہنی اے۔“
 ”رہن دے یار۔“ اوہ سُندا نہیں۔ ”پھورا ہے ای؟“
 ”چھڈ پُرفیسر انج ضمانت نہیں تیری ہونی
 نالے سودا کوئی نہیں میرے کول ہُن
 ایسے تے پُرس دی پتی او۔“

پرتدیاں
 مینوں جنگو آہندائے:
 ”جے اک سیکنڈ اوہ ہو رہ نہ چھڈ دے اوہنوں
 تے میں اوہناں نوں نہیں سی چھڈنا۔“
 ”تیس کیہ کر دے
 تیس اوہناں دے گوڈیاں تیکر مساں پہنچدے“
 ”شاہ جی۔ بڑی عجیب گل اے۔
 تیس نہیں سمجھے۔“
 ”کیہ عجیب گل اے؟“
 ”مینوں پتہ نہیں ہو یا کیہ سی۔
 اوہ مینوں وڈے بالکل نہیں سن لگدے۔“

بس اک سیکنڈ دی گل سی۔ شاہ جی۔“
تیس وی کافی خطرناک مہن ہوندے جاندے او جنگو۔
تھوڑا چر چپ رُدا جنگو آپے آہندائے
”پر جدوں تہاڈیاں لتاں نال اوہ ہتھبرٹگیائے نا
تیس اوہدا مونہ نہ نہیں نہ تکیا۔
میں تکیائے۔

اوہ وچوں وچوں ہدا سی پیا۔
اوہدا ہاسا وکھ کے اکدم مینوں ڈر جیہا لگن لگ پیا“
”اوہناں بندیاں کولوں؟“
”اوہدے کولوں وی۔“
”اوہ کیوں؟“
”تہاڈے کولوں دی۔“

محققین علوم شرقیہ (روی دے اک شعر نال دھکا)

داڑھی حالی

مجھ اقبالی

سر سید دی ٹوپی

مفلر شبلی دا،

ڈھڈ پرائیاں شاہوکاراں دے

اکھ پرائیاں سپاں دی

موڈھے رہن متہراں

مُحکمہ مجاوراں دی۔

بخاوراں دی سُنکھ پچھاڑی

پچھلے پیریں تڑے نیں

لپٹ جیہناں نوں چڑھ جاوے کستوری دی

اوہ بھاگاں والے کد کھریاں تے اڑدے نیں

1- چند گاہش گام آہو در خوراست

بعد ازاں خود ناف آہو رہبراست

میں چاہوں ناں، علوی مینوں پچھانے

سورے وگین وچ

بالا لئی

کوئی بہن دی تھاں نہیں ہوندی

اسیں دفتر اں ہیاں والے

ضروری کماں کاراں والے ای پورے بہہ نہیں سکدے۔

جے کوئی بال قضا میں

نوںہ سیٹ تے اڑیا لہے

اسیں باہروں وڈیرا وڈا دیکھ کے محب اوہنوں بھننے آں:

”اٹھ بلیا تھاں دے۔“

اوہ شکوں ساڈی روٹ سواری نہیں۔

کالا گھون رسرا کھڑکنا

گھردا دھوتا وٹوٹ کڑتا

گھردے دھوتے وٹوٹ کھے کولوں چوکھا اچا۔

چھت نال گلیاں آسریاں تائیں اوہدا ہتھ نہیں پجدا۔

بجکا گیند ہار اوہنوں اگوں پچھے ریڑھ دے۔

بجکا گیند ہار اوہنوں پچھوں اگے ریڑھ دے۔

باہروں وڈیریاں بوٹاں بیٹھوں

پیر پھیندیاں

نالے اکھاں پھینکیاں کردائے

نالے لنگیں بٹیں مسکدائے

(میں اکواریں اپنے یار وڑیچ دے پنڈ ساں۔
میرے یار وڑیچ کجھ ویہل اکیواں محسن لئی
کجھ میری خاطر کرن لئی

اک چوڑھے بال دی دھوتی لاه کے اوہدے سر تے ول وتی۔
اوہدیاں اکھیاں عینگیاں ہو گیناں
تے اوہ تنگیں بٹیں مسکیا۔)
ایہہ اصلوں ساڈے روث دا بال نہیں۔

جے ہوندا

کتے ورل تاڑ کے اڑن دی کردا۔
پولے گیند وانگ پیا اگوں پچھے پچھوں اگے رڑھی نہ آوندا۔

علوی چڑ حدے نوں میں سیان لیائے۔

ویہہ ورھے پہلوں

ایہنوں میں اینویں اکدو واریں ملیاں

میں نہیں چاہوندا علوی مینوں پچھانے۔

ویہہ ورھے پہلوں اکدو واریں ایہنوں مل کے

مڑ کے ملن نوں جی نہیں کیتا۔

مینوں پکا یاد اے

نالدریاں نوں تھلے لا کے

آپنے نمبر ننگن دی ایہنوں ڈاڈھی جاچ سی۔

میں نہیں چاہوندا

علوی مینوں پچھانے۔

میں اکھاں تاکیوں باہر وگا چھڑیاں نہیں۔

علوی وڑیاں ورل تاڑ کے میرے کول ای دھس کے اڑ گئے۔

چلو شکرے

مینوں ناہس پچھاتا۔
 میں اکھاں اندر کر لیاں نہیں
 بہندیاں سارا ای علوی رِڑ حدے گیند نوں آسرا دیندائے۔
 پھیر سبج سبھا اوہنوں گوڈیاں اُتے مٹکن دی تھان کر دیندائے
 مینوں اِکدل آہندائے:
 نمبر تنگ گئیائے ولا۔
 پر اِکدل آہندائے
 میں چاہوئاں علوی مینوں پچھائے۔
 میں چور اکھیں و یہناں
 اوہ پھیا اڑیا پیا ہنگلاوندائے۔
 اوہدیاں پمھاں چڈیاں نہیں۔ اکھاں دوالے ماس وی کجھ کجھ ڈھلکيا ہویائے۔
 اہہ بندہ علوی ہے کہ نہیں: مینوں اِکدل آہندائے۔
 اوہدے گوڈے اٹکے
 گھون سرے کھڑکنے ول میں اینویں ویکھناں
 جٹ تے اسیلے کجے ہوئے سو۔
 پر اکھاں اصلوں ای پھینگیاں ہوئیاں پیاں نہیں۔

دو سیانے

ہر واریں میں بھا بشیر دے ٹھہرناں۔
میرے بلی بھا بشیر کوئی میرے نالوں اک ادھ ورھا وڈیرے ہوسن۔
پر میں اوہناں دا ادب لحاظ بہوں کرناں۔
اوہناں دی انصاف پسندی بے غرضی
حق سچ تے اڑ کھلون وچ بے خونی
میںوں اوہناں ساہمنے چور بٹائی رکھدی اے۔
میں رب، مذہب، ورتارے بارے بھاء بشیر دی سوچ دا ڈھوں جانو آں
اوہ اپنے ولوں پڑھیا لکھیا بندہ کر کے
گل بات لئی میںوں ہمیشاں ٹوہندے نیں۔
میں ہمیشاں آہو جی آہو جی کر کے
پیندا سچ ولا جاناں۔

اوہناں دی اکھ وچ میرے ولوں
ماڑا جیہا الہاماد حکمدا رہندائے
میںوں نموشی جیسی انیویں تہدی رہندی اے

ایس واریں وی بھا بشیر دے ٹھہریاں۔
اسیں راتیں چر کے بیٹھے رہے۔
گھردی خیر خیریت مکی۔

آہو جی آہو جی دیاں سوڑیاں پوڑیاں
شروع ہوئیاں۔ پر ہولی ہولی مکدیاں گئیاں
ادھی رات

اسیں آہو ساہمنے تہ کھلوتے

بھابھیر نے آکھیا:
 بندہ اکواریں کل دلیلاں ورت کے
 عقل دے پورے چانن
 سارے شک پھول کے
 اک کل مختار دی ہستی دا اقرار کرے۔
 پھیر کیتی رکھے۔
 میں کہیا بھاء جی عقل چھاننی
 عمر سمندر پیندی اے
 نت رہندی اے سکھتی۔
 ”نہیں نہیں بندہ پورے گوہ نال
 آپنے بندے اوہدے مالک ہوون دا
 اک واریں اقرار کرے
 پھیر ایسہ گل نہ پھولے“
 مینوں چپ وچ لندا تاڑ کے بھاء نے ڈور ودھائی
 ”جزاء سزاء وچ جے یقین نہ ہووے
 پھیر کوئی کبے نال چنگا کرے تے کیوں کرے“
 میں کہیا بھاء جی ماڑا کردیاں جی مرجاندائے
 بندیاں دے سانگے
 بھونیں ہوا سورج دے سانگے
 جیون تانا پیٹا
 اک وی دھاگا کھیاتے بندہ مسیا۔
 ”نہیں نہیں۔“
 بندہ اپنے آپ کوئی ٹھک ٹھیٹھ نہیں بن سکدا۔
 حکم نتارا کردائے کچ پک دا۔
 بندے مٹھنہار دی اوئی سرتوں باہرا۔
 حکموں باجھ نظام نہیں چلدے۔“

میں کہیا بھاء جی
آپنا سارن ہار اُسارن ہار وی آپے
آپنے آپ نوں آپے ڈھاوند اگھڑوا
لڑوا مندا۔

آپنے چانن آپنا آپ سیانے
آپے مانے

رت بے صورت رت صورت
رانجھا سانجھا۔

کل دے مومن اج دے کافر کردا
وگدا جانداے۔

”نہیں نہیں

مادہ بے جس اے بے امر اے
حکم اے حرکت

حکم دا منبع مادیوں باہر اے۔“

مکدی رات

میں تے بھاء اک نوں اہنیتے جڑدے جڑدے
اک نوں وجوگیں جاگے۔

بجراہ الاہمہ بھاء دی اکھیں

میری نموشی بجری۔

دن ساراں میں کمیں کاجیں رُدھا رہیاں۔

راتیں بھاء بشیر مینوں سوئی ہتھ وچ پھڑکے گڈی چاڑھن آئے۔

”ساڈے محلے کتے بہت نیں

راتیں ہتھ وچ سوئی رکھنی پیندی اے۔

بھرجائی تیری نے چوچے پالے ہوئے نیں۔

ایہہ دو بے چوتھے اک دو کھا جانداے سن۔

اڃ دوپہرے میں تے چھوٹا سوٹے لے کے کھلو گئے۔
 کٹھے چار گھیر کے اندر تاڑ لئے۔
 اندروں کنڈے چاڑھ لئے۔
 اسیں دو کو گھنٹے لگے رہے۔
 میں ماراں تے چھوٹے ول اوہ بھجن ٹو بندے۔
 اوہ مارے تے میرے ول۔
 اخیر اوہ چارے پٹھاں جوڑ کے وچ کھلو گئے۔
 مے ہن تے اسان نہ چھڈیا پترو۔
 بھر جانی تیری خوش نہیں۔
 انے اوہ وی تے کے رب دے بنائے ہوئے سن کہ۔
 میں سمجھایائے
 ہر شے اوہدی بنائی ہوئی اے۔
 پر چوچیاں دی راکھی ساڈا زمہ اے۔
 اسیں اوہناں دا رزق وسیلاں۔ سانوں کچھیا جاتائے۔
 توں عجیب اسیں۔
 چوچے مرن تے تاں نہیں راضی
 کتے مرن تے تاں نہیں راضی۔“
 میں بھاء بشیرنوں آہو جی آہو جی کردا گڈی چڑھ گیاں۔

چڑیا گھروچ ایانے سیانے

میں چیکو تے پوپاں
چڑیا گھر جد جانے آں
تے چیکو اوتھے بھار مشین تے سر پر چڑھدائے۔
جانوراں دا چارٹ وی سر پر لیندائے۔
جانوراں دیاں بھاراں نال پھیر آپنا بھار مچھیندائے
پھیر اوہدی میری گل بات دا رنگ ایسہ ہوندائے:
”گینڈا بیر شیر نوں چک سکدائے؟“

”آہو۔“

”جرا فے نوں؟“

”نہیں“ ”جرا فالماں پیا ہووے تے چک وی سکدائے۔“

”ہوں۔“

”ہاتھی بیر شیر نوں چک تے سکدائے۔“

پر جے لڑائی ہو جاوے تے بیر شیر اوہنوں مارتے دیوے۔

”آہو۔“

”خیر مارن دی ہور گل ہوئی۔“

رکیزی چاہوے تے سنڈ تھانیں بھاویں

ہاتھی اندر حب وی رکھ کے آ سکدی اے۔“

”ہوں۔“

”تے پئے جے بیر شیر تے ہاتھی دا کدیں پیر آ جائے تے۔“

پوپاں بھار مشین تے چڑھدی اے۔

پر جانوراں دا چارٹ نہیں پڑھدی۔

جانوراں دیاں اکھیاں ویکھ کے دسدی اے۔
 ”ہرن دیاں مٹھیاں نیں۔
 جرانے دیاں مٹھیاں ای نیں۔
 سیہے دیاں کھٹیاں نیں۔“
 بھگیاڑ ویکھ کے میرے پچھے لکدی اے۔
 ”توبہ کوڑیاں ویکھ نہیں سکدا بندہ۔
 ایسہ باز کیوں اِکو پاسا لوکاں ساہنے کروائے۔
 ہو۔ ایہدی دوجی اکھی ہے ای نہیں۔
 اِکو اکھی۔ پیلی پیلی۔ کوڑی اے پر وچ افسوس وی ہے سو۔“
 پھیر پوپاں مینوں باز دی کہانی دسدی اے:
 ایسہ اک جنگلی باز سی۔
 ایہدے بچے بہتے ہو گئے تے بازن غصے ہويا کرے۔
 گھر پیسہ کوئی نہیں۔ میں تیری مری پکاواں۔
 ایسہ عرب چلا گیا۔
 اک عربی باتشاہ ایہنوں نوکر رکھ لیا۔
 باتشاہ ایہدی ٹوپی لاه کے چھڈ دیوے۔
 ایسہ اِک دو چڑیاں مار کے تھلے آجاوے۔
 تے باتشاہ ایہنوں اِک چڑی دا دو سو درہم دیوے۔
 (اک درہم وچ تن رپیے ہوندے نیں اجکل۔
 تداں وی ایسے ای ہوندے سن۔)
 ایسہ سارے پیسے آپی بازن دے ناں گھلایا کرے۔
 آپوں باتشاہ دے خسامے کولوں
 جو ٹھی بیسی منگ کے ڈنگ پتاوے
 بازن نوں گھر وچ رہیا کرے، تے نوں نوں کپڑے پایا کرے تے
 نی وی اگے بہہ کے نیوزے کھلایا کرے۔
 چڑیاں وِربلیاں ہون لگ پیاں تے اوہناں اک صلاح بتائی

اوہناں کیہ کیتا۔ چمڑے دیاں سوائیاں ٹوپیاں
 ساریاں پا کے اڑھنیاں۔
 ایسہ مارن چڑھیا تے اوہناں نوں دِسیا ای کوئی نہ۔
 دِسیا نہ تے اوہ ڈریاں نہ۔
 اوہ نہ ڈریاں تاں ایسہ ڈریا۔
 ایسہ ڈریا تے مار نہ سکیا۔
 تھلے آیا تے باتشاہ آکھن لگا: باز میاں کہاں شکار ہمارا؟
 ایس آکھیا: سُر جی،
 اُپر چڑیاں کوئی نہیں، بازاں دے بچے آگئے نیں۔
 باتشاہ آکھن لگا: دیکھو تم نے جھوٹھ بولا
 جھوٹھ کی اسلامی سزا
 سرعام ایک آنکھ نکالی جائیگی۔ مجبوری
 باز نے ترلے مارے۔ مینوں بجی نہ کریو سُر جی۔
 باتشاہ آکھیا: تو نے ہمارا نمک کھایا ہے۔
 اب ہمیں شرمندہ نہ کر۔
 قانون کے آگے سب ایک ہیں۔
 بس جی باز نوں کانیاں کر کے عربوں واپس کر دتا۔
 گھر آیا تے بازن دیکھ کے آہندی اے:
 ایسہ کون اے؟
 بازن دا پھیرناں ہو گیا بازو۔
 اک مور نال اوہدا ویاہ ہو گیا۔
 باز نے دنیا چھڈ دتی۔
 اجاڑج جا بیٹھا۔
 اجاڑوں اک شکاری نے ایسوں عرب ٹورن لئی پھڑیا۔
 پر کانا دیکھ کے چڑیا گھرنوں دے گیا۔
 اکھے خاص باز ہے۔

میرے نال دی پھنی لا کے اہنوں رکھ لو۔

چڑیا گھروچ بھار مشین دے نال ای
اک زور مشین وی ہے۔

چیکو آپنا بھار تول کے لتھا ای اے۔
تے چوڑیاں ہڈ کاٹھاں والے چودھری منڈے
زور مشین تے آگئے۔

وچوں تنگ موہری دی پیٹ تے زری دے کھسے والا ہیرو اگے ہويا:
”کیہ لینائے وی زور لوائی۔“

”چار آنے۔“

مشین دے پچھوں دبی جیسی واج نال اد حکمرٹ کویا۔
تھسی ہوئی پتلون نین وچ پنجر کیا۔
سرتے کرڑ برڑا گھیا۔

ہیرو چودھری کھبا ہتھ مشین تے دھر کے بھکا دتا۔
پھیر دو نہیں ہتھیں جٹ گیا۔ پھیر کھج کے چھڈ گیا
دفع کر سو۔ نال دیاں اوہنوں اگانہ ٹوریا۔
چار آنے دے جاؤ۔ اد حکمرٹ بولیا۔
خراب مشین اے تیری۔

ہتھوں تول سانوں دے رپنیہ رپنیہ ترونہ نوں۔
آپنی دبی جیسی واج نال اد حکمرٹ آہندائے۔ کوئی گل نہیں۔
اج خیریں گھرنہ جاسو۔
ہیرو چودھری مڑیا:

تے میں تینوں گھرنہ بھیج دیاں دو لا کے الیاء وڈے نوں۔
اد حکمرٹ نیول ہار اوہدی اگھری بانہ نوں ویٹیوں نپ کے
اصلوں دبی واج نال آہندائے۔
کیہ لاسیں اوئے۔ کسنوں لاسیں۔

اوئے تیری مشین خراب اے۔ بیسیاں دی کاہدی گل اے۔
 مشین ٹھیک کر۔ دس روپے لے۔ دیمہ لے۔
 اد حکمر نیولے والی پھرتی نال مشین دے اگے آیا۔
 اِکو جھٹکے سوئی نوں پورا گیر کھوایا۔
 آپی تھاں تے مڑ گیا۔
 چودھری ٹٹ کے مشین نوں جٹ گیا۔
 سوئی کبندی کبندی پاء کو چکر چلی۔
 نیولا مڑ جھپٹ کے اگے آیا۔
 اِکو ساہے سوئی نوں ترے واری پورا گیر کھوایا۔
 جور دا کم اے باؤ جی۔ اک راہی بولیا
 نہیں نہیں زور ولوں تے آپاں فرق نہیں کیتا۔
 مشین نوں ہتھ تے پایا ہو یا س۔
 زرا جور نہیں کجھ ہور وی لگدائے باؤ جی۔ اک دوجا راہی بولیا۔
 چودھری ٹر گئے۔ چیکو میرے کن چ آہندائے:
 ”ایہدا ویٹ اوہدے کولوں ستواں حصہ اے۔
 دوجے کن وچ پوپاں آہندی اے:
 ”ایہدیاں اکھیاں مٹھیاں سن‘ پھیرا کدم کوڑیاں ہوئیاں
 اے سِلے کھٹیاں نہیں۔“

آواگون

میرے گھرتوں دفتر
دفتر توں گھر
اکی نمبر ویگن روٹ دے اندر اے۔
راکی نمبر روٹ دے سبھ کنڈکٹر منڈیاں دی
میں ورتن گاگھی ہوئی اے
کم کارلی واج دے پچھے
اک اک دی میں اصلی واج پچھانناں۔
جیہڑے وسبوں
امہ کنڈکٹر ہوئے نیں اوہ اپنا اے
پئی رپڑ بھکانے ہار امہ آپٹے آپ نوں
رکھج سنگوڑ کے جتا چاہوں کر سکدے نیں۔
بہن کھلون لئی ایہناں نوں کوئی تھاں نہیں چاہیدی۔
بوہے نال ہلم کے
پائیدان تے اک انگلی دے بھار کھلوتے
وگ سکدے نیں۔
کم کارلی ہستی، اصلی ہستی وچلا فرق لکاون واسے
کوئی اچھ نہیں کردے۔
سج سجا کدیں ہلینے
کدیں نقلینے
کدیں محضال کدیں ویلدار
وچ وچ ہیرو وی، معشوق وی ہلن سکدے نیں۔
گاگھ نوں اپر چاڑھن واسے ہیکھن ہور نیں۔

چڑھے نوں اندر نسل ہوئوں ڈکن واسے
ڈھنگ ہو رہی نہیں۔

چڑھے نوں جھبڈے لاہون واسے رنگ ہو رہی نہیں۔
گاہک لئی جیلے مرضی اکھ وچ جان پچھان جیسی بھر لیندے نہیں۔
جیلے مرضی اکھ جھمک کے
جان پچھانوں سکھنی کر لیندے نہیں۔

راکی نمبر وچ بہن دے گر نہیں۔
اک: جے توڑ نہیں جانا گیلری وچ نہ بیٹھو۔
(کنڈکٹر منڈے پچھلی سیٹ نوں گیلری جاں "ایئر کنڈیشن" آہندے نہیں)
تھاں سیر لہن لئی وتھ و۔ پل نہیں لبھدی۔
دو جا: بوہے دے اصلوں کول نہ بیٹھو۔

لندیاں چڑھیاں دا
سارا بھار بھڑکا جرنا پیندا اے۔
میں ہمیشاں بوہے ساہنے
نکر والی سیٹ تے بہن دی کرناں۔
میں اپنے آپ نوں راکی نمبر وگیں دی
ایکسپریٹ سواری سمجھناں۔
ایہدیاں رمزاں
میری تن مشین دیاں تاراں بٹناں نال اک سر نہیں۔
راکی نمبر وگیں تے
میرے نال کوئی ہتھ نہیں ہو سکدا۔
اج مینہ آوندا لگدائے
میری سیٹ کوئی میٹھوں اگدوں ای ملی بیٹھائے۔
میںوں جکو تکی وچ دیکھ کنڈکٹر منڈا آہندائے
پچھلی سیٹ تے بہہ جاؤ چنگے رہو۔

میں نہیں گولدا۔
چھپے جا جکڑیجن نالوں بوہے دے دھکے چنگے نہیں۔
کنڈکڑ منڈا آپ بوہے دے نال سیٹ دے کنڈے اُتے اڑیا بیٹھائے۔
شاپ آیائے۔

اوہ باہر نکل کے سواری پیا پتیاوندائے
میں اوہدی چھڈی سیٹ تے ٹک گیاں
سیٹ کیہ ایویں اڑن آسرائے۔
نالے اٹھنے اکثر ملک ملک کے ای جاتائے۔
کیہڑا بہنائے۔

منڈے لد سواری بوہا بھیڑیائے۔
میریاں پیراں وچ پیراں پرٹے بہہ گئیائے۔
اسہ منڈا میں پہلی واری ڈٹھائے۔
لگدا نہیں پر خبرے اناڑی ہووے۔
پیسے دے کے میں اوہنوں اپنا شاپ دسیائے:
گول چونک۔

اوہا پنڈا رہ گئیائے۔
وچ کیسیں چڑھیاں کیسیں لتھیاں نہیں۔
اوہ پیسے لیندا، باقی موڑدا بوہے نال پلم کے کم کارلی واہجے ہوکے دیندا آیائے۔
اکدم مینوں اصلی واج نال آہندائے،
”اسیں گول چونک ولوں نہیں اج جاتاں
اُر لے موڑتوں بھوں جاتائے۔“ ایہنوں اکدم میں کیوں چیتے آگیاں

۔کن رمن ہوندی پئی اے
اُر لے موڑتوں گھرتائیں رُردیاں بھجنا پوسی۔
”کیہ گل اے اج روٹو روٹ نہیں جانا؟“
”کن رمن ہوندی پئی اے۔“

”یار اودھردیاں سواریاں ہو روی ہے نہیں

تیس اُر لے موڑ توں بھوں جاؤ گے
 تاں ایہناں نوں پھیر کتھے لاہو گے؟“
 اوہ پیسے پھڑن موڑن وچ میری گل نہیں گولدا۔
 پاء پندھ میرا ہو رہ گیاے۔
 اوہ میرے ول الردائے:
 ”اُر لے موڑتے لہہ جاؤ ہیں۔
 مجبوری اے باؤ جی۔“

مجبوری کاہدی یار، اودھریاں سواریاں نہیں جے لاہوٹیاں؟
 ”تیس آپنا فکر کرو۔“

اودھری و اج توں، اکھیاں توں
 مینوں لگے میرے نال ہتھ پیا کردائے۔
 پر کیوں؟ کیوں؟
 مینوں سمجھ نہ آوے۔

جیہڑے موڑتے مینوں لاہ ویندائے
 اوہ نیڑے آوندا جاوے۔

اودھری اکھ تے پانی جیہا اک پڑدہ
 پڑدے، پچھوں اک عجیب جیسی نیمھ، ایسہ مینوں ویہندائے
 جاں اکھاں راہیں مینوں کجھ و کھیندائے
 ہن مڑا اکھ نہیں ملاوندا
 پر وچ وچ چورا کھیں تگدائے
 ایسہ دو دلیلا ہو گیا لگدائے۔

میریاں بھونچلیاں پچھاں وچ جیہڑی اپیل سی
 ایس رکیل لئی اے:

”لہہ جاؤ باؤ جی موڑ آگیاے۔“
 پر ویگن موڑ توں دس گزاگے آن کھلوتی اے۔
 میں جکو تکی وچ اٹھدیاں پچھیاے:

”تیس تے سدھے چلے او!“
 ”نہیں اسیں بھوں جائائے۔
 تہانوں آکھ جوں دتائے لہہ جاؤ۔“
 میں لتھاں،
 وگیں گول چونک ول ٹر گئی اے۔
 ایسہ میرے نال اچھنے کیتا کیوں اے۔
 ادھ رکھیا ادھ بھو نچلیا میں۔ بھجدا بھجدا سوچناں۔
 کھڑے پانی جیسی نیچھ اوہدی
 اوہدی رسی رسی واج۔
 مرن ہارنوں مارن والا رنجے ویہندا ہوسی۔
 مارن توں جھٹ پہلاں
 مارن توں جھٹ مگروں۔
 ایسہ میرے نال اچھنے کیتا کیہ اے۔
 مینوں لہنا نہیں سی چاہیدا ویکھی جاندی۔
 میں بھجدا بھجدا اپنے آپ نوں بھجوں ورج نہیں سکدا۔
 گھرنیڑے مینوں اچھن جیتی جاپیائے۔
 ایسہ آکھ ایسہ مومنہ میں اگے وی کدھرے تکیائے۔
 پر میں تے پہلی واریں اوہنوں تدوں ای ڈٹھائے
 جد میں اوہدی چھڈی چپہ سیٹ تے اڑیاں۔
 تے اوہ آکے مھنجے میرے ساہنے پیراں پرٹے بہہ گیائے۔
 مینوں اچھن جیتی سہی ہویا
 ایسہ اجدی نہیں
 کوئی ڈھیر پرانی گل اے
 جیہڑی انج دی انج اج مڑکے ہوئی اے۔
 پیراں پرٹے میرے اگے نیٹھیاں
 میراں اکھیاں چوں کچھ پڑھیائے اوہنے:

ایسہ مونہہ ایسہ اکھیاں اوہو ای نیں۔
جمن لاء توں ایڈیاں ہونڈیاں توڑیں
ایسہ مونہہ اسیں دن وچ کنیس کنیس واری ڈٹھائے۔
ایسہ اکھیاں
اسیں جمن اگدوں
سینکڑیاں ورھیاں دے ویہندے آئے آں۔

گھٹ پانی وا

1

نیکے ہوندیاں دے آپنے جماتی جارے دی
مینوں اک گل کدیں نہیں مھلدی

پیو موچی سی

پر پیروں اوس ہمیشاں تنکیاں رہنا۔
نالے رکتوں نہ رکتوں ہمیشاں اوہدا تمسی کڑتا پاٹا رہنا۔
میں اوہنوں پچھنا

جاریا یار تیرے کپڑے کیوں پاٹے رہندے نیں
اوہے چھاتی پھلاوٹی

میری ٹھوڈی تھلے ارک دینی تے آکھنا:
میاں لگدی بھگدی والے لوک آں
پاٹن کیوں نہ۔

جے میں پچھنا:

جاریا یار۔ تیرا ابا جتیاں بناوندائے
توں جتی کیوں نہیں پاوندائے۔
اوس آکھنا:

جتی پاون اوئے دشمن ساڈے
جیہناں لئی بنائی دیاں۔

پیروں رہ جان پا کے

آپنے لئی تے آپاں چھتر بناونے آں
جیہرہ آکڑے مار مار کے نسل کریدائے۔

جارے دی اک ہور گل مینوں کدیں نہیں مٹھدی
اوہ ہلکائے کتے کولوں مینوں بڑا ڈراوندا ہوندا سی۔

”سدھی پوچھل

ماشر ہیڈ دے سینت ونگر

مونہ چوں جھک

جیہ لکدی

اکھاں پھریاں ہوئیاں

”سدھا تیر اوہ نی جانداے۔“

جارے اکھاں پھیر لیشیاں

آپنی جیہ لکا کے دھون اکڑا کے مینوں ڈراوندا۔

”سدھا تیر اوہ نی جانداے۔“

جیہ اگے آگیا ہے نہیں۔“

”بے وڈھ لئے تے بندہ مر جانداے؟“

”مردا کتھے ای ہلکایا ہو جانداے۔“

سنگلاں نال اوہنوں نہ کے رکھدے نیں۔

مونہ چوں جھک تے جیہ لکدی

جیہ اگے آگیا ہے نہیں۔

بیری والے کھوہ تے گجر نیں تا۔

پتر اوہناں دا بھرتی ہو کے برما گیا سی

گھر آیاے۔

گڈیوں لتھا ای اے تے اگے کتا۔

لوکاں آکھیا بچ او بچ او۔

آکھن لگا۔ چلو چلو۔

ہم کتے کو کیا جانتا

ہم برما کے فرنٹ سے آیاے۔

جھک ای الاٹکھی سو۔

اکھاں بھوں گنیاں

گھر دیاں نوں پیائے نا پہلوں، گھر دے نس گئے
گوانڈھیاں ول ہو یائے گوانڈھی نس گئے
چل سو چل پھیر سڑکاں اتے جیہڑا آ یائے ہے نہیں۔
سنگلاں نال اوہنوں بنھیا کمیٹی والیاں
پانی وکھا کے ماریو نہیں۔

پانی وکھا کے؟
ہلکایا کتا بندہ پانی سوا نہیں کسے نوں مندا
پانی وچ اوہنوں چہرہ کرا سیدائے
وہ ہندیاں سارا ای ٹھنڈا ہو جاندا
”شیشہ وکھا دین۔“

”وا۔ شیشہ لبھدے رہن تے سارا شہر ہلکا جائے
نالے میاں اوہ شیشہ وہ ہندائے۔
شیشے دا اوہنوں پتہ نہیں ہوندا؟
اک پانی ایسی شے اے جیہڑا شک نہیں پیندا
بھڑکی اوہنوں لگی ہوندی اے
پانی نوں دوروں ٹٹ کے پیندا
آپنے آپ نوں وہ ہندائے
دو جا ساہ نہیں لیندا۔“

میں جارے نوں پچھنا
ہلکائے کتے کولوں تینوں ڈر نہیں لگدا
”لگدائے لگدا کیوں نہیں
پر فقراں دے ہتھ وچ دارو ہویا
گھٹ پانی دا ہر ویلے حاضر رکھیداے“
میں جارے نوں پچھنا
توں ہلکایا کتا کتھوں ویکھنا میں
میں تے کدیں نہیں ویکھیا۔

”ویکھیں وی نہ۔“

اسیں تے بھائیآ وارا گرد آں
پھر تر کے میلہ و۔ کھیدائے
توں گھروں سکول سکولوں گھر
کچھڑوں منجی منجیوں کچھڑوں

”اوارا گردی چنگی گل تے نہیں نہ ہوندی

تاہیوں ای توں پاس نہیں ہوندا۔“

”پاس ہوندے نی کھسے

فقران تاں چم وچ آر چلاونی اے۔“

”اوہ کیہ ہوندی اے؟“

”بس۔ رو وو پڑھائیاں نوں

ہلکایا کتا کدیں نہیں ڈٹھا۔

آر دا پتہ نہیں ہوندی کیہ اے۔

امیر پت تیس ایویں ای لگ جانڈے او آپھس۔

سکے رعب دیاں وٹھاں۔“

2

گھروں سکول سکولوں گھر

گل ٹھیک سی جارے دی

ہلکایا کتا مینوں کتھوں وٹھا سی۔

جارے دیاں پر سُن سُن کے

ہلکائے کتے کولوں مینوں عجب جیہا ڈر آؤتا۔

میں آپ خیالے اوہنوں

سڑکاں گھراں نوں چیر کے جانڈیاں بگٹنا

مونہ چوں جھگ تے جیہ مکدی

پوچھل آکڑی

اکھاں وچ کوئی جان پچھان نہ
 کل خلقت نوں آپو آئی پے جانی
 بھریاں بھراتیاں سڑکاں اتوں
 ٹکراں ماروے، اکدو بے نوں بد حدے
 لوکیں بھجنے
 بوہے وجے
 جھیتاں پچھے اکھاں مورچے ملنے
 گلایاں بزاراں اندر خالی ڈر رہ جانا۔
 پھیر میں گھراں وچ بندیاں نوں ہلکایاں ہوندیاں تکٹا
 پنڈے آکرنے
 جیہاں لکٹیاں
 مونہاں چوں جھگ چھٹنی
 اکھاں وچوں و یہندیاں و یہندیاں جان پچھان اڈ جانی
 میں بڈھیاں مائیاں و مکھتیاں
 جھگو جھگ جیہناں دے پتر
 سنگلاں نال پئے بے سرتے کھیندے نیں۔
 تے بڈھیاں ماواں ڈگدیاں ڈھیندیاں پانی کجھیاں پھردیاں نیں۔

3

اج دفتر جانڈیاں پہلی وار میں اوہنوں تکیا۔
 جھگ وگدی
 جیہ مکدی پنڈا کسیا
 پوچھل آکری
 پر بہتا تیز اوہ نس ای نہیں سی سکدا۔
 بساں کاراں رکھے اوہدے آل دوالیوں لنگھدے رہے۔
 کے وی اوس ول دھیان نہیں کیتا۔

اک سار بے وس جیسی ہاری دڑکی
مینوں اکا ڈر نہیں آیا۔
میں آکھیا۔

موت نوں لبھن نسی جانداے۔
میرے کول کتے گھٹ پانی دا ہوندا۔
تے ایہدے اگے کردا۔
ایہدے تن دی آکڑ کھر جاندا
گھل جاندا اوپریواں اکھیاں دا
ایہہ مر کے مڑ جیوں پیندا۔
مینوں لگا جارا آگیائے
مینوں آہنداے:

”بس۔ روو پڑھائیاں نوں
گھٹ پانی دا سردا نہیں تے۔“
مینوں بالڑے جیسے ہتھ دی چھبی دے کے
پانی تمسی تنگ کے
اوہدے مگر نس گئیائے ننگے پیریں۔

میں لوڈھے ویلے گھر آیاں۔
 تے نالڈے حاجی صاحب دا چوکیدار کھلوتا
 دو تنگم تنکیاں کالیاں گکے والاں والیاں بالاں نوں پیا دیکے مارے۔
 ”کھوتا کھوتا کوئی نہیں۔ نس جاؤ۔
 اب رپوٹ میں ٹھانے کرساں تواڈی
 تم ٹھانے سی کھوتا لینا جا کے۔
 جس ٹیم چتریاں کے اپر چھتر و جسن آپے کھوتا مل جاسی۔“
 روون ہا کا بال وڈیرا ترے لوے پیا۔
 زکا ڈور بھوریا کول کھلوتا ویکھے
 میں حاجی صاحب دے چوکی دار نوں آکھیا
 راجہ کھوتا چھڈ دے۔
 آڈر نہیں جی۔
 یار آڈر چھڈ توں، نکے نکے بال غریب نہیں۔
 ایہناں دا رزگار اے۔
 دکھی دکھی دا دارو ہوندائے، ایسہ وی تے مزدور بھرا نہیں
 اک دوچے دا خیال کرو کہ۔
 او باتشاہو کنیس واریں چھوڑیائے۔
 اسان تاں آپوں ڈنگر ہک کے باہر کڈھ چھوڑیدے نہیں۔
 اج افسراں تک لیائے،
 اسیں کیہ کریئے، ساڈا وی اکثر جیا جنت اے۔
 یار افسراں دا وی آکھا پورا ای غیا کرو۔
 اوہ اپنے جیہیاں دی رٹی نہیں کر دے؟

بس جی ماڑھے وس نہیں۔
 افسراں نال تساں گل کرو جے کرنی جے تے۔
 چلو، کتھے افسر تیرا؟
 اوہ مینجر حاجی صاب نا۔
 مینجر صاب! ایسہ جان دیو ہُن باللاں نوں۔
 میں کجھ اہنیت کجھ رعب نال آکھیا۔
 اوہ دوروں بولدا آیا۔
 سُر جی بڑے بغیرت لوک جے۔
 تیس نہ وچ آو۔
 روزا یہناں نال تلبھنے آں، پئی ایہناں پیواں نوں سڑکے سڑکے رکھو۔
 گھا خراب وکھ کر جانڈے میں
 لان چ ٹوئے وکھ پا جانڈے میں
 اتوں مینہ کئی دا موسم ہویا۔
 حاجی صاحب تے آہندے میں تیس شوٹ کر دیو جیہڑا آوے
 ویکھی جائیگی، ایہناں ماں دا لانگھا بنا لیائے سمجھو۔
 ”کدوں۔ اسیں تے اج پھرتیجے آں۔“ نکا بولیا۔
 ”اسیں پچھے رہ گئے، جن ور کلا بھج کے اگے ہوگیائے۔
 حالے اوہنے مونہہ ای اندر کیتا سی تے۔“
 ”ویکھاں۔“
 ”اگوں بولدا کداں اے۔ ڈھیکا جنور دا۔“
 چلو بتھیری ہو گئی اے ہُن تے
 میرا آکھ دینا تیس حاجی صاحب نوں۔
 ”اوہ ٹھیک اے سُر جی
 پر ساڈی وی کوئی ذمے واری اے۔“
 چلو میں آپ اوہناں نوں آکھ لواں گا۔
 تیس ایہناں نوں ہُن جان دیو مسکیناں نوں“

”کیہ گل ہوئی اے بیرو۔“

میں مڑ کے دیکھیا:

پتلی جیسی اک بالڑی سر پیروں ننگی۔

چھمک جیسی اک ہتھ وچ، گل پانا جھگا

میڈھیاں پروں پرار دیاں، سر مٹی رنگا

”کیہ گل ہوئی اے بیرو؟“

اوس پچھیا گھٹ لکاریا بہتا۔

”چل توں کوئی گل نہیں رل پینے آں۔

رتا ڈک لیائے کوٹھی والیاں

ایسہ باؤ چھڑیندائے۔“ بیرو بولیا۔

”ایسہ کون میں رتے نوں ڈکن والے

بھوئیں دی سنگھی نونہ کیوں دتی بیٹھے میں

کوٹھیاں چا کے سراں تے کیوں نہیں دھر لیندے۔“

”چھڑ توں۔ جاہن ہو گئی اے گل۔“

”ترلے نال نہیں اسان چھڑیندے رتا بیرو۔

مڑوی سانوں ایسے باؤ ٹکرنائے؟

کل ایہدی کوٹھی جاوڑیا تاں ہور کوئی باؤ لبھساں پئے۔“

گاؤن

ساؤن گیا
رُکھاں نوں گھوکی چڑھ گئی اے
جُفتی کر کر جیویں جناور تے نہیں۔
گوڑھ ہرے نہیں پتر
وچ وچ کچ ہرے
کچ کچ ساؤن دی ساؤل باہروی ڈُلھ پئی اے

ساؤن گیا
جیہڑے ہولے پرسن کل تائیں
اج کچ بھارے نہیں
ہریاں بھریاں اتے چٹاک پئے مھڈے نہیں۔
جیویں چھلے نھاتیاں دوہتر پوتر والڑیاں
جیویں اد حکمڑا لاں آندے دین تے آئیاں نہیں
ساؤن گیا

ہن کتیں دی واری اے
اندرے اندر سمجھو چیتر تیاری اے۔

بیسے بال

بیسے بال
کھینڈے نہیں
نہ لڑدے نہیں
ایہناں کولوں سانوں کوئی ڈر نہیں
آئے گئے اگے اکدم اچی بولن دا
بڈھے وارے رولن دا
ایہناں تے سانوں پک یقین اے۔
وڈے ہون گے ناں کمان گے،
جیہڑیاں حداں تے اسیں اڑ گئے
آپنے آپ ایسہ لنگھ لنگھ جان گے۔

بیسے بال

کہ ساڈیاں اکھاں پڑ حدے نہیں،
آپنے آپ سویلے اٹھ کے
روز سکولے جانڈے نہیں
ماسٹراں دیاں دسیاں گلاں سُن کے
پلے بنھ لیاندے نہیں
آپنے آہرناں کاپی لکھ کے
چپ کر کے سوں جانڈے نہیں

بیسے بال

پر خبرے ساڈیاں خاباں وچ کیوں وڑدے نیں
رکھاں جیڈے کھمب کھلار کے
ساڈی دھون تے چڑھدے نیں

اک محنتی دے گھردی گل

گنکو میرا نک مروڑ کے آہندائے

توتا ٹوں اوں

میں آکھنا گنکو توتا ٹوں کیہ مطلب

مطلب ایہہ کہ توتا توں

میں؟

توں۔

اوہ کیوں

گنکو میرے کنڈھے نک تے رچھی پھیر کے آہندائے

تیس توتے نہیں تے ایہہ پھیر کیہ جے۔

بڑا سور ایں گنکو توں

میں گنکو نوں ککتاڑیاں کڈھناں

میں سور نہیں باندر آں۔

توتے دا پتر باندر کیویں ہو سکدائے۔

جیویں تیرا پتر میں ہو سکناں

توں باندر کیوں ایں۔ ہیر شیر نہیں؟

بس مینوں باندر چنگا لگدائے

اوبدے پنچ ہتھ تے پنچ پیر جوں ہوندے نیں

پنچ ہتھ تے پنچ پیر؟

آہو۔ دو ہتھ دو پیر تے پو چھل پنچ ہتھ

دو ہتھ دو پیر تے پو چھل پنچ پیر

گنکو دی مینوں ماں سورے آہندی اے۔

دن داسکھ نصیساں وچ نہیں
ہن رات وی بندہ نہ ای سویں تے چنگا اے۔
کیوں خیراے؟

ساری رات مینوں خاب آئی اے
تیرے وال تے داڑھی ودھ گئے نیں
میں وچوں دھولے گٹنی آں
چار جئے آئے نیں قلعیوں
چونہ نے ووضو کیتے ہوئے نیں۔
چٹے کپڑے، جناح ٹوپیاں
تازیاں پالش کیتیاں چپلاں
تیرا چمکدے پھردے نیں
کدھر گئے اکھے

سدھے سادے بندیاں نوں اوہ پٹھیاں پٹیاں پڑھاون والا۔
مزدوراں لوکاں نوں راج کرن دی چو بھڑلا کے
حق حلال دے راہوں ہٹاؤن والا۔
کدھر گئے اوہ
کھکھراں تھلے دھوئیں ڈاہون والا

میں نہیں سدھی
آہندے نیں آپے لبہ جانداے
توں چل کھاں ساڈے نال قلعے
ہولی ہولی
اوہناں دے میں مگرے ٹردی جانی آں
دندتے وال میں اک اک کر کے
سڑک تے سڈی جانی آں
اوہ پرت کے مینوں تکدے نیں
تے ڈر کے نس جانداے نیں۔

دندتے وال میں پچھلے پیریں لمبھی آں کاہلی کاہلی
نہیں بھدے
بڑا ہیرائے
تیرے کول میں آونی آں نس کے
توں وی مینوں نہیں سیاندا۔

مینوں وی اک خاب آئی اے راتیں
پر اوس خاب وچ اک توتا وی آوندائے۔
رگنکو میرے نک تے رچھی پھیر کے آہندائے۔
کوئی گل نہیں آون دے۔
گت کتاڑیاں نہ مینوں کڈھیں۔
نہیں کڈھدا۔

توتا منجی ڈاہ کے مُستا ہو یائے دُھپے۔
رگرج اوہنوں اُتوں تاڑ کے تھلے آوندی اے۔
اوہدی بیٹھ سرہاندی گاوندی اے۔
توتیا من موہتیا اُٹھ چوری کھالے۔
ساری رات دا جگیا توتا اُٹھدا کوئی نہیں۔
رگرج آہندی اے بس ٹھیک اے۔
ایسہ تے پک گیاے۔
بسم اللہ کر کے پگھی لمی کردی اے
تے توتا آکڑ بھن کے باندر بن جانداے
باندر رگرج نوں رگجیوں نپ کے
ٹاہلی اُپر چڑھ جانداے
اکھے آتینوں اُپروں توتے کھواواں
اُتوں رگرج دی رُسری مُرنڈ کے جھٹ پٹ سٹ دینداے
اوہدا چٹا سُوٹ تے کالا بُرخا ٹیسی اُپر ٹنگ دینداے۔

پوچھل دی پھیر پیسنگہ بتا کے
شٹی شٹی جھوٹدائے
اوہنوں ویکھ کے توتے ہوروی آوندے نیں
اکدوجے نوں آئی خاب سٹاؤندے نیں۔

اتھرتے اکھر

ڈ لھکن رتے تارے دا
تارا خبر لیاوے دا
کون گھڑی اوہ آویدی
ڈب سوہی پھلکاری دے
خلقت رنگ مکاویدی

پہلی واج پئی:

”چلو بی جینے جینے حج کرناے“

بھسدی چھت نوں ویندیاں

بال زال دے مہنے سُن سُن دل نوں متیں دیندیاں

اساں سوچیا اتھے تے کعبہ کوئی نہیں۔

دوجی واج پئی:

”چلو بی جینے جینے حج کرناے“

جھکی منجی موہندے پئے اساں سوچیا

تخت ہزارا نہ ہووے۔

تریجی واج پئی اسیں اٹھ کے وگ تک نس پئے۔

الغیاں والے کن پائے، سانوں سدے تھاں تھاں ٹکرے،

اساں اکدو جے نوں گل مل مل مہونہ چم چم دیتیاں ودھائیاں

زل مل اک داء سٹ سٹ وٹے اساں شیطان اُسارے

مُڑا پروں واج پئی:

اگے مہلرات جے

ہرجی نوں اک بھارو کرنا پوسی۔

گکڑیاں لسیاں نوں آکھیا۔ ”بھائی مجبوری اے۔“

کچھ لہے تاں میں میں کر دے آپے دھوناں ڈاہ گئے

اوہناں نوں اگلیاں تھان و لہیے

گلاں جی وی سی آرتے ٹیپ رکاؤر ٹنگے

کناں نوں گکڑیاں بنھیاں

جیہڑا ویریا جیماں ڈھڈیس ڈھا کے اگے چاء دھریا

اکدو جے نوں بھارو وچ کے گکڑیاں سونا وٹیا۔

د۔نہہ ڈھلے

اساں تِلکن ڈھیریاں وچوں آپنا آپ پھرولدیاں
اوڑک سوچیا:
واجاں پین ہنیاں
اساں ہُن بھجنا کوئی نہیں
ہُن سُن کے کھلیاں رہن اساڈا حج اے
واجاں پین ہنیاں

ملک ہوٹل

بھ توں ودھیا

بھ توں سولا

پنج رپیے۔ منجی بسترا

اینویں نہ بھلے رہنا

شاوا۔

پنڈ تھاں نہیں جے

میتاں ارنڈیشن ہو گئیاں نہیں۔

سون وڑو تے ٹھانے فون نکا دیندے نیں میانے۔

شاوا

سچ کے نہیں کہنا

ماسی پھپھی کوئی نہیں اتھے

کنڈا جیہدا کھڑکاؤ جا کے۔

پالے آکڑ جاؤ تے چوہڑے وی نہیں چکدے۔

آ جاؤ بھر گیا

گھردا سکھ تے منجی بسترا۔

جے گشت آلیاں پوڈر پڑی برامد کرلی

نہیں عزرائیل سوا وچ ضامن پیفا

شاوا شاوا

پنج رپیے۔ پنج رپیے

روٹی وی آپی

ٹٹی وی آپی

منجی بسترا منجی بسترا

سوہنیا اکو کھیس جے تھلے پا لو اتے پا لو۔
 بانگاں نال دے اٹھ کھلونا آپے، جیوندے رہو،
 اہمہ انٹر کو ٹل نہیں نا،
 مہیاں وچ ٹیم پیس لوا کے آن جگاواں تہانوں۔
 شاوا شاوا

رات دی رات اے بیٹھ کے نہیں رہنا
 دو دو ہو جاؤ
 خیریں سلائے ویر میرا موقا لگائے
 بچن گے اوہ جیہڑے سون گے دو آہو
 کھیس پلینت نہ کر چھڈیو سرکاری
 ہور کوئی میرے لیت جے خدمت ہے تے آکھو۔
 پچھوں لہدے پھرو گے کتھے گئے مینجر ساڈا

—
 ”ہیر آکھدی جو گیا جھوٹھ بولیں.....“

سرو بھجا پائے
 اوئے ہک پاوائے باقی اٹاں ای نہیں
 رگنو کتنے جنے آں اسیں سارے
 وسہ تے پنج پنہی
 منجیاں رکتیاں نہیں
 چوہے موئے نا مشک اے
 ”..... جھوٹھ بولیں۔ کون وچھڑے یار۔۔۔“
 پنہی ہک ہو گئے سو ہک ہو گئے۔
 کدے ودائے مینجر گستان دا اوہ۔
 کويا اوس دے ہونڈیاں کوئی کیوں نہیں۔
 رات کٹنی ہوئی۔

اوس ویلے تاں غوث کوئی جا پدا ہی

ہن لہہ ونجے تاں وی کیہ کرتائے
لنگاں بھن کے سیرو تاں کرو پورے
دفع کروں کہ

گلاں کردیاں سو جھلا ہو وکی
”..... کوں وچھڑے یار ملاوندا ای“

مالک ناہیں

پتی خور وچولائے
گھیرا گیرڑے کرن آلا
شہریں حکم وچولیاں ہتھ ہونداے۔
چابی مک ونجے مالک بھر دینداے
پنڈ ہووے توڑے شہر ہووے
جنتھے مالکی اوتھے وچو لگیری
پنچی ایس مارے سو اوس مارے۔

دہ ہور ہوسن

پنچی رکھ کے سو اوہنوں دین والے
جیہڑیاں لنگھ گئیاں جیہڑیاں آونیاں نہیں
اجدی رات جیہیاں راتاں کروڑ ہوسن
”ہیر آکھدی جو گیا.....“

ہاڑدی رات تے چن دے روپ

چن جاپے جیویں ہاڑ رات نوں کرن سمندر چڑھیائے۔
رات اتار دا کاگت مونہ اُتے دھریوس پیلا کولا

چنگ مہمار ورھی

رہی رات لوسیا کھولا

رات ساڑ وچ لوگڑ لوہ کے بھریائے،

چن جاپے

جیویں ہتھ شہ پونجھ پانجھ کے خان حویلی وڑیائے
یاں جن بن کڈھ کڈھ کے چڑھ ستائے پیر چبارے

یاں جلے چ گج وچ کے

اج پیدل کوٹھی چلیائے خادم خلقت دا۔

جنگ نامہ

اوہ پھڑس اخبار بر آئڈے وچوں۔
ایسہ تے دُھپ دی ٹکڑی اے فرش تے۔
کیہ گل اے اخبار نہیں آئی۔
اجکل چرکیاں پھپھدیاں نہیں
کاغذ تے کنٹرول وی ہویا بلیک آوٹ وی ہویا
ساریاں خبراں چھاپنیاں وی نہ ہونیاں۔
کیوں کوئی گڑ بڑ والی گل اے۔
نہیں وار اے، وار دے وچ نقصان وی آخر ہوندا ای اے نا۔
اللہ تعالیٰ فضل کرے جی آپنا،
نقصان کیہا تے فائدہ کیہا
مسلمان تے سود و زیاں دیاں ٹرمز دے وچ کدیں سوچ ای نہیں سکدا،
اک اعلیٰ و ارفع مقصد اے ساڈا۔ بس۔ باقی ایس جہاں دی ساڈی
ٹرم اک عارضی شے اے۔ اک امتحان اے ٹرائل اے۔ فرد دی سفرنگ
فرد دی موت دا اپنے طور تے کوئی مطلب نہیں۔ فرد اک قطرہ اے، موج اے
ہلت دے دریا دے اندر۔
میں دشاں اجکل نماز دے اندر اوہ سرور پیا ملدائے
جیہڑا گے کدیں نہیں ہلپا۔
آوں لگدائے دروازے کھلے ہوئے نیں رحمت باری دے۔
سارن ہویائے اندر آ جاؤ۔
آونے آں آونے آں۔
چلو جی جانا ای چاہیدائے۔ ایسہ وی ضروری چیز اے۔ آ جاؤ آ جاؤ۔
بی گل ایسہ اے

مسلمان تے میں نہیں ایڈا
 پر میرے اندر پرسل پرائنڈ ضرور اے
 میں مرن توں ڈرن نوں آپنی ہتک سمجھتاں۔
 آپنے مرن توں کوئی نہیں ڈردا
 بس پھکھلیاں دا کجھ خیال ڈراوندائے۔
 آو جی آل کلیر آ جاو باہر
 آو جی آل کلیر؟ فون تے پچھ لو۔
 نہیں میں سائرن سُنیاے۔
 پچھ لو پھیروہی چھمن وچ کیہ ہرج اے۔
 آو جی باہر نیسھئے
 لو جی چنگی بھلی اخبار اے
 کہندائے دھپ دی ٹکڑی اے۔
 کیوں بنی دھپ دی ٹکڑی نہیں سی
 ایسہ تے ہن آئی اے
 اوہ رکھل پھل گئی اے برانڈے اندر۔

چڑی دا دیس

”اوہا رنگ ساڈی مٹی ورگا
اونویں تربک تربک پئی کِریا بھریا بھالدی
ایسہ چڑی اساڈے دیس دی
ایس امریکن شہرچ کیکن آگئی۔“

”شاہ جی ساری عمر لہور چباریوں باہر تیس نہ نکلے
ہُن نکلے اوتے کھمباں تے وی ویزے لگے دسدے نیں
کڑی چڑی دا دیس بدیس تیس کیہ جانو
زور اورو
جتھے کتے وی مٹی ہووے
مٹی رنگی چڑی وی اوتھے رہندی اے
بھاریاں چنچیاں چنچیاں والے جتھے کتے وی ہوندے نیں۔
اوتھے کِریا بھریا چکن لئی
سر دھڑدی لاوئی پندی اے۔“

مُجھیں وا گاؤن

نی اساں پرو۔ستاں
نہیں مُجھلیاں سمندر ویس
دھن پانی
تن من پانی
جگاں دیاں قیدتاں
جوہ بگانی
اجے پیر نہیں دھرنے آئے
ست پانی
سر دا چھت پانی
کھل گئیاں کدے بجھیاں
نی اساں پرو۔ستاں
دودھ وکیا پتر کوہائے
مل چکڑ چت ٹھاریا
وڑ چھٹریں ساڑو حکمائے
نی اساں پرو۔ستاں
صبر اساڈا ویس
کھل پانی
سدا پل پانی
اکھیں نت سُندیاں چپ وچ شور سمائے

”لوئے لوئے بھر لے کڑیے“
 سرٹکاں نکونک نیں ساڈیاں
 ویشیاں نکونک نیں
 (سرٹکاں ویشیاں دی
 کوئی تک نموج نہیں ہوندى
 نکلے ای ہوندے نیں)
 لوئے لوئے بھر لے
 پڑیاں اُتے
 چرغے برگر چکن کڑاھیاں
 گڈیاں وکاؤ
 اکھاں دی چرپی وانگر چڑھدیاں گئیاں نیں
 (ایسہ پیدل کنجر گھر کیوں نہیں بہندے
 مرکے وی مگروں لہندے نہیں)
 لوئے لوئے بھر لے
 بائی پاساں راہیں وی راہ نہیں
 ساڈیاں دلاں وچوں
 پر سر ساڈے نیں مہمارے
 سدا کوارے
 لاوڈ سپیکر بدھے جیویں منارے نیں
 کن پرنا لے نیں
 ”لوئے لوئے“

خیال

اساں تے سانولڑا
دُھر دُھریوں توں دیوا
آون جھولا جاون جھولا
چیتے بل جُھیاں نوں کوئی پرت سکے نہ سیک
اگھرن سبے
پکھرن جھبڈے
لاٹ تینڈی دے لیکھ
اساں تے سانولڑا
دُھر دُھریوں توں دیوا
دُھواں دُھکھے دریاواں تے
کوئی پھول کرے ناہیں لال
بولی بانگ بزار
فجرے
دووضو گاہک تیار
اساں تے سانولڑا
دُھر دُھریوں توں دیوا
پکھواں ہتھاں وچ کتبدیاں نوں
دیئے اتھراں دا چتھیا چوگا
کھل دا مل نہ ترے
کل جیون دی آس تے کوئی آج نہ مرے
نین گئے سد سانولڑے

ساہ نیشاں دے چار
سنتاں نت آئیاں
کھمب چڑھ گئے پھل پیلے
جیہڑے لکھ کے ہوائیں ٹوریں گجھڑے سینہڑے
سرل کیویں کریئے
پھل کجلا
کھل کیویں کریئے

نجم حسین سید دیاں ہور کتاباں

8.00	شاعری	کافیاں
12.00	"	چندن رکھ تے ویڑھا
7.00	"	باردی وار
8.00	"	رت دے کم
12.00	"	کھپے
15.00	"	شیش محل دی وار
12.00	ڈرامہ	جنگل وار اکھا
10.00	"	تخت لہور
10.00	"	ہاڑدے پھل
---	"	اک رات راوی دی
---	پرکھ پڑچول	سیدھاں
18.00	"	ساراں
12.00	"	سچ سدا ابادی کرنا
40.00	"	اکتھ کہانی
150.00	"	(لا بیری ایڈیشن)
25.00	"	ری کرنٹ پیٹرنز (انگریزی)
	"	خاکو جیڈنہ کوء
		(ماں بولی وچ چھپے مضموناں دا پراگا)

اوم پبلشرز

فلیٹ نمبر 2- علی آرکیڈ 14 مون مارکیٹ گلشن راوی لہور

مل: 15.00 روپیے